

Ευρωπαϊκή Ένωση και Αριστερά: ένα διαζύγιο που επείγει

Θα ξεκινήσω λέγοντας κάτι το οποίο δεν έχει γίνει νομίζω ευρύτερα αντιληπτό. Όταν μιλάμε για την Ευρώπη, ή μάλλον για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ), εδώ, στην Ελλάδα, το 2024, βρισκόμαστε σε μια ιδιαίτερα προνομιακή σε σχέση με αριστερές δυνάμεις άλλων χωρών: ξέρουμε, γιατί το βιώσαμε στο πετσί μας, ότι η ΕΕ δεν είναι μεταρρυθμίσιμη γιατί έχει σχεδιαστεί έτσι ώστε να έχει προληπτικά θωρακιστεί έναντι οποιασδήποτε στοιχειωδώς «αριστερόστροφης» μεταρρύθμισης, ακόμη και στις μετριοπαθέστερες εκδοχές της. Η ΕΕ είναι ένα σιδερένιο κλουβί που κλειδώνει τις νεοφιλελεύθερες πολιτικές σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Από αυτήν την διαπίστωση απορρέει η θέση που θα αναπτύξω σε όσα ακολουθούν: η ρήξη με την ΕΕ αποτελεί βασική προϋπόθεση κάθε αριστερού σχεδίου, οποιασδήποτε απόχρωσης, και, ουσιαστικά, όρο επιβίωσης της Αριστεράς. Ή αλλιώς: η άρνηση αυτού του αναγκαίου διαζυγίου αποτελεί βασικό παράγοντα της ολοένα εντεινόμενης φθίνουσας πορείας της Αριστεράς και της γενικότερης πολιτικής κρίσης που μαστίζει την Γηραιά Ήπειρο.

Θα αρχίσω με μια σύντομη ιστορική ανασκόπηση της πορείας που κατέληξε σε αυτό το αποτέλεσμα.

Ευρωπαϊκή ενοποίηση: ο ρόλος του Ντελόρ

Η ΕΕ όπως παρουσιάζεται σήμερα είναι προϊόν μιας διαδικασίας που ξεκινάει τις δεκαετίες του 1950 και του 1960 (1957: συνθήκη της Ρώμης), αλλά που γνωρίζει μια αποφασιστική επιτάχυνση στη δεκαετία του 1980. Κεντρικό πρόσωπο εδώ είναι ο Ζακ Ντελόρ που απεβίωσε πρόσφατα. Σήμερα, ο Ντελόρ επαινείται από όλους ως ο μεγάλος Ευρωπαίος, ειδικά μετά θάνατον. Στην γαλλική Αριστερά όμως τον θυμούνται κυρίως ως τον άνθρωπο ο οποίος που πέτυχε την νεοφιλελεύθερη μετάλλαξη του Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος και τερμάτισε για πολλές δεκαετίες κάθε απόπειρα άσκησης αριστερής πολιτικής από κυβερνητικές θέσεις. Ο Ντελόρ πέτυχε αυτό που η παραδοσιακή δεξιά πτέρυγα του κόμματος, με επικεφαλής τον Μισελ Ροκάρ, δεν είχε καταφέρει προηγουμένως, όταν δηλαδή διερράγη, το 1977, με καίρια ευθύνη του Γαλλικού ΚΚ, η συμμαχία σοσιαλιστών-κομμουνιστών. Ο Μιτεράν είχε τότε επιμείνει τότε στην ενωτική γραμμή και στα βασικά σημεία του «κοινού προγράμματος» σοσιαλιστών-κομμουνιστών του 1972. Χάρη σε αυτό εξάλλου κατάφερε να

επιβληθεί του Κομμουνιστικού Κόμματος και να κερδίσει τις εκλογές του 1981.

Η νεοφιλελεύθερη στροφή έγινε ένα χρόνο μετά, όταν φάνηκαν τα όρια της κεϋνσιανής πολιτικής τόνωσης της εσωτερικής ζήτησης που ακολούθησε έως τα τέλη περίπου του 1982 η κυβέρνηση του Πιέρ Μωρουά - στην οποία συμμετείχε και το ΚΚ Γαλλίας. Η αδυναμίες της εγχώριας παραγωγής είχαν οδηγήσει σε διόγκωση των ελλειμάτων του εξωτερικού εμπορίου και φέρει το γαλλικό φράγκο σε θέση αδυναμίας. Οι επιλογές που είχε τότε η γαλλική κυβέρνηση ήταν οι εξής δύο: η πρώτη ήταν να αποχωρήσει από το ευρωπαϊκό νομισματικό σύστημα και να κάνει μια γενναία υποτίμηση του φράγκου. Αν το έκανε θα μπορούσε να εμπεδώσει και να προωθήσει περαιτέρω τις ριζοσπαστικές μεταρρυθμίσεις που είχε πραγματοποιήσει το πρώτο χρόνο και που υπερέβαιναν το κεϋνσιανό πλαίσιο καθώς είχε εθνικοποιήσει τις δέκα μεγαλύτερες εταιρείες της Γαλλίας και το σύνολο του τραπεζικού τομέα. Η άλλη επιλογή ήταν η πολιτική του ονομαζόμενου «ανταγωνιστικού αποπληθωρισμού» (déflation compétitive), δηλαδή στης συμπίεσης του «εργασιακού κόστους» και του περιορισμού της δημόσιας δαπάνης και γενικότερα της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία. Τα πρώτα μέτρα που πάρθηκαν ήταν ο τερματισμός της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των μισθών (κάτι που καμμιά δεξιά κυβέρνηση δεν είχε ως τότε κατορθώσει), η επιβολή ιδιωτικοοικονομικών κριτηρίων στον πρόσφατα εθνικοποιημένο τομέα (που άνοιγε τον δρόμο της μελλοντικής επιστροφής τους στο κεφάλαιο) και το πράσινο φως στις αναδιαρθρώσεις των υπό κρίση βιομηχανικών κλάδων (που αναιρούσε όλες τις σχετικές προεκλογικές δεσμεύσεις του Μιτεράν και έστρωνε το χαλί για την ραγδαία αποβιομηχάνιση που ακολούθησε).

Όλα αυτά δείχνουν ότι ήδη από τότε η δυναμική της ευρωπαϊκής ενοποίησης - με την μορφή του ευρωπαϊκού νομισματικού συστήματος, προπομπού του ευρώ - αποτελούσε απαγορευτικό εμπόδιο για την άσκηση αριστερής πολιτικής. Για αυτό και η νεοφιλελεύθερη στροφή της Γαλλίας το 1982-1983 έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην διαμόρφωση του νεοφιλελεύθερου πλαισίου της ΕΕ. Αρχιτέκτονας αυτής της πολιτικής ήταν ο τότε υπουργός οικονομικών της γαλλικής κυβέρνησης, ο Ντελόρ. Κοινός τόπος τότε στη Γαλλία ήταν ότι ο Πιέρ Μωρουά παρέμενε τύποις μόνο πρωθυπουργός, και ότι επί της ουσίας εκτελούσε χρέη κυβερνητικού εκπροσώπου για τον «λαό της Αριστεράς», ως κάποιος που ήξερε να χειριστεί την φρασεολογία που ηχούσε ευχάριστα στα αυτιά του. Πραγματικός πρωθυπουργός ήταν ο Ντελόρ, ο αρχιτέκτονας της νεοφιλελεύθερης στροφής, που αναμετρήθηκε αποφασιστικά με όσους του αντιστάθηκαν εντός της κυβέρνησης και του Σοσιαλιστικού Κόμματος και τελικά επικράτησε, χάρη στην καθοριστική στήριξη του Μιτεράν.

Πάνω σε αυτήν ακριβώς τη βάση συνάφθηκε, υπό την αιγίδα του Ντελόρ ως προέδρου πλέον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986 που καθιερώνει την ενιαία ευρωπαϊκή αγορά. Μιας αγοράς που διέπεται από τις ονομαζόμενες «τέσσερις βασικές ελευθερίες» (διακίνησης εμπορευμάτων, κεφαλαίων, υπηρεσιών και ανθρώπων). Ο ίδιος ο Ντελόρ δήλωσε το 1993 στην γαλλική τηλεόραση: «αυτό που έκανα το 1984 ήταν να επιδιώξω μια μίνιμουμ συναίνεση από τις κυβερνήσεις που απέρριπταν τα πάντα εκτός από την ιδέα μιας μεγάλης αγοράς, και να επιτύχω της ενθουσιώδη συναίνεση των βιομήχανων». Και συμπλήρωσε «οι επικεφαλής του European Round

Table of Industrialists υπήρξαν οι πρωτοπόροι υποστηρικτές του σχεδίου μου». Έτσι τέθηκαν οι βάσεις της θεμελιώδους νεοφιλελεύθερης αρχής του «ελεύθερου και αναλλοίωτου ανταγωνισμού», την οποία συστηματοποίησε κατόπιν η συνθήκη του Μάαστριχτ που έδωσε το όνομα της στα διαβόητα «κριτήρια» (πλαφόν 3% στο δημοσιονομικό έλλειμμα και 60% στο δημόσιο χρέος). Αυτή η συνθήκη, μαζί με τις υπόλοιπες συμπληρωματικές συνθήκες που ακολούθησαν, αποτελούν ως γνωστόν το πραγματικό σύνταγμα της Ευρώπης - ένα σύνταγμα που δεν προκύπτει όμως από καμία συντακτική εξουσία παρά μόνον από μια συμφωνία των ελίτ. Για να αλλάξουν αυτές οι συνθήκες χρειάζεται ομοφωνία, κάτι που καθιστά ευθύς εξ αρχής άνευ ουσίας όλη την ατέλειωτη φιλολογία στην οποία αρέσκεται ο «αριστερός» ευρωπαϊσμός περί «αναθεώρησης» και «αναπροσανατολισμού» της Ευρώπης σε μια υποτίθεται πιο «κοινωνική» κατεύθυνση.

ΕΕ και μεταλλαγή του κράτους

Στο πρόσωπο του Ντελόρ αποτυπώθηκε η σύγκλιση της σοσιαλδημοκρατίας και της ευρωπαϊκής δεξιάς που έθεσε τις βάσεις του ευρωπαϊκού οικοδομήματος και το διαμόρφωσε ως το σιδερένιο κλουβί των νεοφιλελεύθερων πολιτικών. Αυτό που προέκυψε είναι κάτι πολύ βαθύτερο από μια απλή αλλαγή κατεύθυνσης στη διαχείριση της οικονομίας. Πρόκειται για μία δομική μεταλλαγή του ίδιου του κράτους την οποία ο Γερμανός κοινωνιολόγος Βόλφγκανγκ Στρέεκ (Wolfgang Streeck) έχει συνοψίσει ως μετάβαση από το κοινωνικό κράτος, που βασίζεται στη φορολογία και στην αναδιανομή, δηλαδή το κλασικό μεταπολεμικό κεϋνσιανό κράτος, σε αυτό που ονομάζει consolidation state, το «κράτος της σταθεροποίησης». Ένα κράτος που κεντρικό, αν όχι αποκλειστικό, στόχο έχει την μονιμοποίηση της δημοσιονομικής σταθεροποίησης. Βεβαίως, αυτή η μεταλλαγή δεν αφορά μόνο την ΕΕ αλλά ευρύτερα το κράτος της νεοφιλελεύθερης εποχής. Ωστόσο, στην ΕΕ παίρνει μια ειδική μορφή στην οποία θα αναφερθώ παρακάτω. Σε γενικές γραμμές, το κράτος της σταθεροποίησης είναι ένα κράτος που καλείται να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των ελλειμμάτων που τείνουν να πάρουν έναν χρόνιο χαρακτήρα με την κρίση του κεϋνσιανού κράτους που ξεσπά την δεκαετία του 1970. Ο Αμερικάνος μαρξιστής κοινωνιολόγος Τζέιμς Ο'Κόννορ (James O'Connor) είχε αναλύσει τότε την «φορολογική κρίση του κράτους», σε ένα σημαντικό βιβλίο που φέρει αυτόν τον τίτλο και που έχει εμπνεύσει τον Στρέεκ. Το «κράτος της σταθεροποίησης» σημαίνει ότι το κράτος δεν λογοδοτεί πλέον στην κοινωνία, στους πολίτες, στη βάση μίας αναδιανεμητικής λογικής που βασίζεται στην φορολογία. Λογοδοτεί κατευθείαν στις αγορές, γιατί στερείται έχει πλέον το μέσο της αναχρηματοδότησης του δημόσιου χρέους μέσω του εσωτερικού δανεισμού (σε μεγάλο βαθμό μέσω ενός δημόσιου τραπεζικού συστήματος) που είχε πριν, ενώ ταυτόχρονα η οικονομική κρίση και η «φορολογική απεργία» που ακολουθεί το κεφάλαιο οδηγεί σε εντεινόμενη κρίση των δημόσιων εσόδων - άρα σε διόγκωση των ελλειμμάτων.

Το «κράτος της σταθεροποίησης» κινείται διαρκώς υπό το άγρυπνο βλέμμα των διεθνών αγορών, που

αποφασίζουν αν και με ποιους όρους θα αγοράσουν τα ομόλογα που εκδίδει, και λογοδοτεί πρώτα σε αυτές και δευτερευόντως μόνο στους ίδιους τους πολίτες. Αυτό είναι μια δομική τάση σύμφυτη με την νεοφιλελεύθερη συνθήκη. Όμως το ευρωπαϊκό υπερσύνταγμα την ανάγει σε πραγματικό καθεστώς καθώς δημιουργεί τις ονομαζόμενες ανεξάρτητες αρχές, που συγκεντρώνουν μία χωρίς προηγούμενο εξουσία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι ανεξάρτητες αυτές αρχές είναι οι εξής δύο: η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο που εδρεύει στην Χάγη. Λίγα λόγια καταρχήν για την δεύτερη, την οποία συχνά ξεχνάμε παρόλο που παίζει καθοριστικό ρόλο στο ευρωπαϊκό οικοδόμημα. Αυτή είναι που καθοδηγεί την κυριαρχία του ευρωπαϊκού δικαίου επί της εθνικής νομοθεσίας εκδίδοντας συστηματικά αποφάσεις που επιβάλλουν την εφαρμογή των αρχών της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων, υπηρεσιών κι εμπορευμάτων έναντι οποιουδήποτε μέτρου ή πρακτικής που θα μπορούσε να τις παρεμποδίσει.

Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, και αυτό το βιώσαμε άμεσα την εποχή της Τρόικας, είναι ο πραγματικός ηγεμόνας στην Ευρώπη. Ποιος αλήθεια θυμάται ή αναγνωρίζει τον ή την πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου; Ελάχιστα και μόνον ανεκδοτολογικά. Ποιος μπορεί να αναφέρει την παραμικρή πρωτοβουλία ή απόφαση προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής - αν εξαιρέσουμε το επαίσχυντο πρόσφατο ταξίδι της Ούρσουλα φον Ντερ Λάιεν στο Ισραήλ. Αντίθετα, ο Τρισέ, ο Ντράγκι, η Λαγκάρντ τώρα, είναι κεντρικά πολιτικά πρόσωπα. Οι αποφάσεις τους έχουν άμεση και καθοριστική σημασία για την ευρωπαϊκή οικονομία και για την αντιμετώπιση των κρίσεων που κατά καιρούς συνταράσσουν την ΕΕ. Από την ΕΚΤ πηγάζουν οι αποφάσεις που συνέτριψαν την πρώτη κυβέρνηση και οδήγησαν πρώτα στην ντροπιαστική συμφωνία της 20^{ης} Φλεβάρη, που έδεσε χειροπόδαρα την πρώτη κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, και κατόπιν στη συνθηκολόγηση του Ιουλίου.

Η ΕΚΤ λοιπόν, πλήρως ανεξάρτητη, δεν λογοδοτεί σε κανέναν, ή μάλλον δεν λογοδοτεί σε καμιά εκλεγμένη αρχή, παρά μόνο στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές των οποίων αποτελεί ένα είδος απόφυσης. Μοναδική εντολή που της έχουν αναθέσει οι ευρωπαϊκές συνθήκες ο έλεγχος του πληθωρισμού στο ύψος του 2%. Και όμως αυτή η απολύτως ανεξέλεγκτη πολιτικά και εξίσου απολύτως υποταγμένη στα συμφέροντα του κεφαλαίου αρχή διαθέτει το απόλυτο όπλο: τον έλεγχο, δια μέσου του ενιαίου νομίσματος (για την ακρίβεια δια μέσω του ευρωσυστήματος που συνδέει τις εθνικές κεντρικές τράπεζες με την ΕΚΤ) της παροχής ρευστότητας, άρα και του τραπεζικού συστήματος, των χωρών μελών της ΕΕ. Κατά τη διάρκεια της κρίσης του 2010-2015 είδαμε με πιο εξόφθαλμα πολιτικό τρόπο ξέρει να το χειρίζεται, με κορυφαία στιγμή την περίπτωση της Ελλάδας φυσικά. Ας μην ξεχνάμε όμως ότι είχαν προηγηθεί οι εκβιασμοί σε Ιρλανδία και Κύπρο. Το πρόβλημα εδώ είναι προφανώς δομικό, εγγράφεται στην ίδια την αρχιτεκτονική της ΕΕ και δεν εξαρτάται από το ποιος είναι ο πολιτικός συσχετισμός στο ένα ή το άλλο κράτος-μέλος.

Για αυτό ακριβώς τον λόγο η συμμετοχή και παραμονή στην ΕΕ αποτελεί στρατηγική επιλογή των αρχουσών τάξεων της Ευρώπης. Η ΕΕ είναι το πεδίο στο οποίο συντελείται η πολιτική τους ενοποίηση και οικοδομείται η ηγεμονία τους έναντι των υποτελών τάξεων. Αποτελεί φυσικά επίσης το πεδίο εντός του οποίου συντελείται η διευρυμένη αναπαραγωγή των άνισων σχέσεων, ιεραρχίας

και κυριαρχίας ανάμεσα στις εθνικές αστικές τάξεις αυτών των χωρών. Με άλλα λόγια, αυτό που επίσης είναι ορατό δια γυμνού οφθαλμού είναι ότι η ΕΕ δεν οδηγεί σε σύγκλιση και συνοχή σε ένα ανώτερο επίπεδο των ευρωπαϊκών οικονομιών και κοινωνιών αλλά αντίθετα σε όξυνση των ανισοτήτων και στην ανισόμετρη ανάπτυξη μεταξύ των εθνικών σχηματισμών αλλά και στο εσωτερικό τους. Για να το θέσω πολύ σχηματικά σχηματίζεται ένα κέντρο, με ηγέτιδα δύναμη την Γερμανία, και δύο εσωτερικές περιφέρειες, αυτήν του Νότου και αυτήν της Ανατολικής Ευρώπης.

Τι σημαίνουν τα παραπάνω για το εθνικό κράτος και ειδικότερα για την Ελλάδα; Συνοψίζοντας την θέση του Νίκου Πουλαντζά, θα έλεγα ότι το εθνικό κράτος λειτουργεί ως το πραγματικό κόμμα της άρχουσας τάξης. Με άλλα λόγια, η άρχουσα τάξη καθίσταται τέτοια, δηλαδή πολιτικά (και όχι μόνο οικονομικά) κυρίαρχη, στο πεδίο του κράτους. Το κράτος δεν είναι ένα εξωγενές εργαλείο, το οποίο η κυρίαρχη τάξη χειρίζεται κατά βούληση. Αποτελεί την συμπύκνωση μια σχέσης ταξικής κυριαρχίας και του ασύμμετρου συσχετισμού δύναμης που εγγράφεται σε αυτήν. Αντίστοιχα, αν και δεν αποτελεί υπερεθνικό κράτος αλλά υβριδικό μόρφωμα, μίγμα διακρατικών και υπερεθνικών θεσμών, η ΕΕ αποτελεί το πεδίο εντός του οποίου ενοποιούνται πολιτικά οι ευρωπαϊκές άρχουσες τάξεις, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι εκλείπουν οι μεταξύ τους αντιθέσεις, ανισομέρειες και ανταγωνισμοί. Παύουν όμως να αποτελούν εμπόδια για την διαμόρφωση μιας ενιαίας στρατηγικής, επί του προκειμένου συγκλίνοντας εσωτερικά στο ένα και μοναδικό νεοφιλελεύθερο πλαίσιο και εξωτερικά στην αναβαθμισμένη συμμετοχή στην καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση υπό αμερικάνικη ηγεμονία. Μοναδική εξαίρεση σε αυτό, η Βρετανική άρχουσα τάξη, η μόνη που υπήρξε διαχρονικά διχασμένη σε αυτό το θέμα, κάτι που εξηγεί σε μεγάλο βαθμό και την κατάληξη του Brexit.

Τα διδάγματα της ελληνικής κρίσης

Σε ό,τι αφορά τώρα τα καθ' ημάς, αυτό που από την αρχή της κρίσης του 2010 ήταν απόλυτα δεδομένο για την αστική τάξη ήταν η απαρέγκλιτη η παραμονή της χώρας στην ΕΕ και την Ευρωζώνη, με οποιοδήποτε κόστος. Για τον ελληνικό αστισμό, θα έλεγα ότι το θέμα δεν είναι μόνο στρατηγικό αλλά υπαρξιακό. Παραπέμπει κατ' αρχήν στον τρόπο με τον οποίο συγκροτήθηκε το ίδιο το νεοελληνικό κράτος, από την επανάσταση του 1821 και τις διαδοχικές εδαφικές επεκτάσεις του, πάντα υπό κάποιο καθεστώς στήριξης και προστασίας (έναντι βαρύτατου τιμήματος φυσικά) από τις εκάστοτε κυρίαρχες ιμπεριαλιστικές δυνάμεις. Αφορά όμως ειδικότερα ένα καθοριστικό χαρακτηριστικό της νεοελληνικής ιστορίας, το γεγονός ότι σε κρίσιμες συγκυρίες αυτή η άκρως ευρωπαϊστική και στραμμένη προς την Δύση άρχουσα τάξη βρέθηκε αντιμέτωπη με έναν ανυπάκουο και εξεγερτικό λαό. Έναν λαό τον οποίο αντιμετώπισε ως εσωτερικό εχθρό και που δεν θα μπορούσε να νικήσει χωρίς έξωθεν στήριξη. Θα αναφέρω μόνο ότι στη μεταπολεμική Δυτική Ευρώπη είμαστε η μοναδική χώρα που γνώρισε εμφύλιο πόλεμο, που απετέλεσε την κατάληξη ενός επαναστατικού κύκλου δεκαετούς σχεδόν διάρκειας, στην έκβαση του οποίου αποφασιστικό ρόλο έπαιξαν ο

Βρετανικός και κατόπιν ο αμερικάνικος ιμπεριαλισμός.

Για όλους αυτούς τους λόγους, πιστεύω ότι το δίδαγμα της ελληνικής κρίσης του 2010-2015 αποκτά μια γενικότερη εμβέλεια. Η ελληνική περίπτωση ήταν οριακή διότι συνδυάζε βίαιη νεοφιλελεύθερη επιβολή, κατάργηση οποιασδήποτε έννοιας εθνικής κυριαρχίας, καταλυτική παρέμβαση του λαϊκού παράγοντα και βεβαίως απόπειρα αριστερής διεξόδου στο πολιτικό επίπεδο, με τον ΣΥΡΙΖΑ να κατακτά περίπου αυτοδυναμία και να γίνεται κυβέρνηση, γεγονός χωρίς προηγούμενο για τα δεδομένα της ριζοσπαστικής Αριστεράς στην μεταπολεμική Ευρώπη. Και όπως ξέρουμε από τα μαθηματικά στα όρια είναι που κρίνεται η δυνατότητα λύσης, δηλαδή η αλήθεια, μιας κατάστασης. Η συντριβή της κυβέρνησης ΣΥΡΙΖΑ από την Τρόικα σηματοδοτεί την οριστική χρεοκοπία του αριστερού ευρωπαϊσμού, δηλαδή της ιδέας ότι, παίζοντας το παιχνίδι της εκλογικής και κοινοβουλευτικής νομιμότητας, είναι εφικτή η έξοδος από το σιδερένιο κλουβί του νεοφιλελευθερισμού χωρίς ρήξη με την ΕΕ, και ειδικότερα με την καρδιά του όλου οικοδομήματος, την ευρωζώνη.

Αυτό που πρέπει να τονιστεί σε αυτό το σημείο είναι ότι ΕΕ θέτει απαγορευτικό εμπόδιο σε οποιαδήποτε εκδοχή αριστερής πολιτικής. Δεν μιλάμε εδώ για μια πολιτική επαναστατική, ούτε καν για την τολμηρή κεϋνσιανή πολιτική με αντικαπιταλιστικές αιχμές όπως αυτή που προσπάθησε να εφαρμόσει το 1981-1982 η κυβέρνηση σοσιαλιστών κομμουνιστών στη Γαλλία αλλά για κάτι πολύ πιο μετριοπαθές όπως το «πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης» του ΣΥΡΙΖΑ. Αυτό θυμίζει τη ρήση ενός Γάλλου πολιτικού, του Αλέν Μαντελέν (Alain Madelin). Ο Μαντελέν είναι κάτι αντίστοιχο του Στέφανου Μάνου αλλά γαλλικά. Διετέλεσε υπουργός σε κυβερνήσεις του Ζισκάρ και του Σιράκ και υπήρξε πρωτοπόρος του νεοφιλελευθερισμού, που κατίσχυσε με καθυστέρηση στην Γαλλία σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Στις αρχές δεκαετίας του 1990 λοιπόν, ο Μαντελέν δήλωσε: «Η συνθήκη του Μάαστριχτ λειτουργεί ως ασφάλεια ζωής για να αποφευχθεί η επιστροφή στο σκληρό σοσιαλιστικό πείραμα του 1981-1983. Η Ευρώπη επιβάλλει καταναγκασμούς, αλλά είναι καλοδεχούμενοι καταναγκασμοί γιατί είναι φιλελεύθεροι καταναγκασμοί». Τα όσα ακολούθησαν τον δικαίωσαν πλήρως.

Η καταγγελία αυτής της «ασφάλειας ζωής» αποτελεί προαπαιτούμενο για όποια δύναμη επιχειρεί με στοιχειώδη σοβαρότητα να υπερασπιστεί τα συμφέροντα των υποτελών και των λαϊκών τάξεων. Όποιος δεν μας εξηγεί πώς κατανοεί αυτή τη ρήξη και τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να υλοποιηθεί δεν αξίζει σοβαρής αντιμετώπισης από την σκοπιά της Αριστεράς. Βέβαια, την αναγκαιότητα αυτής της ρήξης μπορούμε να την αναπτύξουμε σε ευρύτερα ακροατήρια με διάφορους τρόπους. Ο Μελανσόν, π.χ., που είναι ο μόνος ηγέτης μιας μεγάλης πολιτικής δύναμη στην Ευρώπη που πήρε κάποια διδάγματα από την ελληνική κρίση, μιλάει για «ανυπακοή στις συνθήκες της ΕΕ». Το επιχείρημά του είναι ότι «εμείς έχουμε το πρόγραμμά μας, ξέρουμε ότι αντιβαίνει το πλαίσιο των ευρωπαϊκών συνθηκών αλλά θα το εφαρμόσουμε όποια κι αν είναι η αντίδραση της ΕΕ, δεν θα δεχθούμε ένα νέο ελληνικό 2015 στη Γαλλία». Να θυμίσω εδώ ότι ο Μελανσόν είναι αυτός που χαρακτήρισε σε τηλεοπτική εκπομπή μεγάλης ακροαματικότητας τον Αλέξη Τσίπρα ως «ένας από του

πιο άθλιους (η γαλλική λέξη είναι minable) πολιτικούς της Ευρώπης». Κάτι για το οποίο πρέπει να πω ότι του είμαι ιδιαίτερα ευγνώμων. Η στάση του Μελανσόν έρχεται να τονίσει, ενάντια στην αμνησία που καλλιεργούν οι θιασώτες της συνθηκολόγησης, την ιστορική σημασία των γεγονότων του 2015, άρα και τις ιδιαίτερες ευθύνες που μας αναλογούν ως τμήμα της διεθνούς ριζοσπαστικής Αριστεράς.

Η ΕΕ ενάντια στην δημοκρατία, οι λαϊκές τάξεις ενάντια στην ΕΕ

Η ΕΕ έχει ως γνωστόν πολύ κακές σχέσεις με τα δημοψηφίσματα. Το ελληνικό δημοψήφισμα του 2015 δεν είναι το πρώτο το οποίο δίνει ένα αρνητικό αποτέλεσμα για την ΕΕ. Προηγήθηκαν, το 2005, τα δημοψηφίσματα για το Ευρωσύνταγμα σε Γαλλία και Ολλανδία, στην Ιρλανδία, το 2008, για την συνθήκη της Λισαβώνας, τα διαδοχικά δημοψηφίσματα στη Δανία (το 1992 για την συνθήκη του Μάαστριχτ, το 2000 για το ευρώ, το 2015 για την κοινή πολιτική ασφάλειας) και ακόμη πιο πρόσφατα (Σεπτέμβριος του 2023) το δημοψήφισμα στη Σουηδία για την ένταξη στο ευρώ. Τα αποτελέσματα αυτών των δημοψηφισμάτων ήταν κάθε φορά απορριπτικά για τα σχέδια της ΕΕ και των ελίτ που τα προωθούσαν σε κάθε χώρα. Το βαθύτερο κοινό τους χαρακτηριστικό είναι ότι έχουν σαφή ταξικά χαρακτηριστικά, που υπερβαίνουν όλες τις παραδοσιακές πολιτικές διαχωριστικές γραμμές.

Ο Γάλλος οικονομολόγος Τομά Πικετί (Thomas Piketty), γνωστός για την δουλειά του σχετικά με τις κοινωνικές ανισότητες, αλλά που πρόσφατα ασχολείται συστηματικά με εκλογική κοινωνιολογία, και που σαν κλασικός σοσιαλδημοκράτης κάθε άλλο παρά εχθρικός είναι στην ιδέα της ευρωπαϊκής ενοποίησης, έχει επισημάνει αυτό το καίριας σημασίας φαινόμενο: «Σε όλα τα δημοψηφίσματα που διεξήχθησαν κατά το τελευταίο τέταρτο του αιώνα, οι εργαζόμενες τάξεις εξέφρασαν συστηματικά τη διαφωνία τους με την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, όπως αυτή προτάθηκε, ενώ οι προνομιούχες τάξεις την υποστήριξαν. Στο δημοψήφισμα για τη συνθήκη του Μάαστριχτ το 1992, το 60% των ψηφοφόρων με τα χαμηλότερα εισοδήματα, τον λιγότερο πλούτο ή τα χαμηλότερα πτυχία ψήφισε 'όχι', ενώ το ανώτερο 40% των ψηφοφόρων τάχθηκε υπέρ του 'ναι', μια διαφορά αρκετή ώστε το 'ναι' να κερδίσει με μικρή διαφορά (51%). Το ίδιο συνέβη και με το σχέδιο συνταγματικής συνθήκης το 2005, με τη διαφορά ότι αυτή τη φορά μόνο το ανώτερο κοινωνικό στρώμα (20% του συνόλου) υποστήριξε το 'ναι', ενώ το κατώτερο 80% το 'όχι', με αποτέλεσμα την καθαρή νίκη του τελευταίου (με 55%). Το ίδιο συνέβη και στο δημοψήφισμα για το Brexit το 2016: αυτή τη φορά ήταν το ανώτερο 30% που υποστήριξε με ενθουσιασμό την παραμονή στην ΕΕ. Καθώς όμως το κατώτερο 70% προτίμησε την αποχώρηση, η τελευταία κέρδισε με 52% των ψήφων». Εξίσου ενδιαφέρον είναι ότι ο Πικετί απορρίπτει κατηγορηματικά την κυρίαρχη ερμηνεία του φαινομένου, που αποδίδει την στάση των λαϊκών στρωμάτων στον ρατσισμό ή/και την υποτιθέμενη πολιτισμική τους οπισθοδρόμηση: «η ξενοφοβία του λαού δεν είναι περισσότερο έμφυτη από εκείνη των ελίτ. Υπάρχει μια πολύ απλούστερη εξήγηση: η ΕΕ, όπως έχει εξελιχθεί τις τελευταίες δεκαετίες, βασίζεται στον γενικευμένο ανταγωνισμό μεταξύ των κρατών και των περιοχών, στο φορολογικό και κοινωνικό ντάμπινγκ υπέρ

των πιο κινητικών οικονομικών παραγόντων και λειτουργεί αντικειμενικά προς όφελος των πιο ευνοημένων».

Εδώ βρίσκεται και ένα βασικό κλειδί εξήγησης της ανόδου της ακροδεξιάς στην Ευρώπη, η οποία, σύμφωνα με τις ως τώρα διαθέσιμες δημοσκοπήσεις, αναμένεται να είναι η μεγάλη κερδισμένη των επερχόμενων ευρωεκλογών. Η ακροδεξιά κατάφερε πράγματι να κάνει αυτό που η αριστερά δεν μπόρεσε, δεν θέλησε και αρνείται πεισματικά στην συντριπτική της πλειοψηφία να κάνει ακόμα και τώρα: να εκφράσει αυτήν την λαϊκή απόρριψη της ΕΕ. Φυσικά το κάνει στρέφοντάς την ενάντια στους προσφιλείς της στόχους: τους πρόσφυγες, τους μετανάστες, τους μουσουλμάνους. Η δημαγωγία της ακροδεξιάς στρέφεται γενικόλογα κατά τις ΕΕ χωρίς όμως να αμφισβητεί καμμία από τις πολιτικές της, πέρα από το να ζητά ακόμη περισσότερη καταστολή ενάντια στους προαναφερθέντες στόχους. Ακόμα και τα συνθήματα που είχε κάποια εποχή, όταν π.χ. η Λεπέν μιλούσε ακόμα και για έξοδο από το ευρώ ή αμφισβητούσε το γαλλικό δημόσιο χρέος, έχουν προ πολλού εγκαταλειφθεί. Παρομοίως και με την κυβερνώσα Ιταλική ακροδεξιά της Μελόνι και του Σαλβίνι, που ανταγωνίζεται επάξια την κεντροαριστερά σε ευρωπαϊστικό (και νατοϊκό) ζήλο, κερδίζοντας έτσι εύσημα συστημικής αποδοχής και νομιμοποίησης.

Η ΕΕ τώρα: милитарισμός, λιτότητα, φονικός ρατσισμός

Αναφέρθηκα ως τώρα στην γενική αρχιτεκτονική και την θεσμική πλευρά της ΕΕ. Η ΕΕ είναι όμως κάτι πολύ περισσότερο από αυτό. Θα σταθώ συνοπτικά σε τρία μόνο σημεία.

Πρώτον ο милитарισμός και ο ατλαντισμός. Αν και προσωπικά δεν ήμουν ποτέ μέλος του ΚΚΕ, προέρχομαι αντίθετα από το κατ' εξοχήν ευρωπαϊστικό ρεύμα της Αριστεράς, το ΚΚΕ εσωτερικού και τον Ρήγα Φεραίο, οφείλω να αναγνωρίσω ότι ένα σύνθημα του ΚΚΕ από την εποχή της ένταξης της Ελλάδας στην ΕΟΚ βγήκε απόλυτα δικαιωμένο: «ΕΟΚ και NATO το ίδιο συνδικάτο». Όπως διαπιστώσαμε στις δεκαετίες που έχουν μεσολαβήσει, η πρόσδεση στο NATO είναι όρος για να γίνει μια χώρα μέλος της ΕΕ. Πρώτα ένταξη στο NATO, και μετά έχει σειρά η ΕΕ. Έτσι έγινε με την Ελλάδα, που είχε αποχωρήσει από το στρατιωτικό σκέλος του NATO το 1974 και επανεντάχθηκε το 1980, ακολουθώντας με την Ισπανία, και κατόπιν, μετά την διάλυση του Συμφώνου της Βαρσοβίας, με όλη την Ανατολική Ευρώπη. Το τελευταίο παράδειγμα είναι η Βόρεια Μακεδονία: πρώτα συμφωνία των Πρεσπών, υπό την αιγίδα του πειθήνιου Τσίπρα, και πράσινο φως για την ένταξη στο NATO, και μετά βλέπουμε (ενδεχομένως) για την ΕΕ.

Με τον πόλεμο της Ουκρανίας βλέπουμε μια χωρίς προηγούμενο από την ψυχροπολεμική εποχή κλιμάκωση του милитарισμού, με την εκτόξευση των αμυντικών δαπανών και την όλο και βαθύτερη εμπλοκή της ΕΕ στις πολεμικές επιχειρήσεις στο πλευρό του άκρως αντιδραστικού, εθνικιστικού και διεφθαρμένου καθεστώτος Ζελένσκι. Η Γερμανία ενέκρινε πέρυσι πρόγραμμα επανεξοπλισμού 110 δις το οποίο παρουσιάστηκε από τον Όλαφ Σόλτς ως Zeitenwende, που σημαίνει «αλλαγή εποχής»,

δηλαδή απαλλαγή από κάθε ταμπού στον επανεξοπλισμό της Γερμανίας. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του πακτωλού προορίζεται για την γερμανική αεροπορία, που ονομάζεται Luftwaffe και μας γεννά κάποιους ιστορικούς συνειρμούς. Η Γαλλία δεν μπορούσε να μείνει πίσω, και το κοινοβούλιό της ενέκρινε προ μηνών ένα έκτακτο πενταετές εξοπλιστικό πρόγραμμα ύψους 430 δις.

Αυτά στα εθνικά κράτη. Υπάρχει όμως και ένα ειδικό ευρωπαϊκό κονδύλι που ονομάζεται “Ευρωπαϊκή Διευκόλυνση για την Ειρήνη”, European Facility for Peace. Όλο αυτό το κονδύλι, 5 με 6 δισεκατομμύρια ευρώ, δόθηκε ως στρατιωτική βοήθεια στην Ουκρανία, αυτή ήταν η πρώτη φορά που εκταμιεύτηκε. Ιδού πως εννοεί η Ευρωπαϊκή Ένωση την προάσπιση της ειρήνης!

Ας περάσουμε τώρα στο πώς υπολογίζει η ΕΕ την ανθρώπινη ζωή, και ειδικότερα την ζωή των μη-Ευρωπαίων, των μη-λευκών και των μη-χριστιανών. Το μέτρο το δίνει η στάση της σε όσα συμβαίνουν στην Παλαιστίνη. Ο γενοκτονικός πόλεμος κατά του Παλαιστινιακού λαού που εκτυλίσσεται στην Γάζα θα μείνει ως το μεγαλύτερο αίσχος των πρώτων δεκαετιών αυτού του αιώνα. Και αυτός ο πόλεμος ότι δεν γίνεται απλά με την ανοχή της Δύσης αλλά με την ενεργή της στήριξη και συμμετοχή. Εννοείται ότι χωρίς τις βόμβες και τον εξοπλισμό που παρέχουν απλόχερα οι ΗΠΑ και οι Ευρωπαίοι, το Ισραήλ δεν θα μπορούσε να συνεχίσει ούτε τρεις μέρες τον πόλεμο κατά των Παλαιστινίων.

Αυτή τη στιγμή μετράμε πάνω από 27.000 νεκρούς Παλαιστίνιους σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, εκ των οποίων πάνω από 70% είναι ανήλικοι και γυναίκες. Πόσο μετράνε αυτές οι ζωές για την πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν που έσπευσε να μεταβεί στο Τελ Αβίβ να δηλώσει αμέριστη στήριξη στο Ισραήλ; Η απάντηση είναι: μετράνε όσο και οι ζωές των χιλιάδων προσφύγων που πνίγονται στην Μεσογείου κάθε χρόνο προσπαθώντας να φθάσουν στις ακτές της Ευρώπης. Αυτή η ιστορία, αντίθετα από ότι συχνά νομίζεται, ούτε ξεκινά το 2015 με την ονομαζόμενη προσφυγική κρίση, ούτε διαρκεί από αρχής κόσμου. Έχει συγκεκριμένη ημερομηνία έναρξης, το 1995, γιατί από τότε τίθεται σε πλήρη ισχύ η συνθήκη του Σένγκεν που σύναψαν την δεκαετία του 1980 τα βασικότερα κράτη μέλη της ΕΕ. Η ουσία αυτής της συνθήκης είναι, με λίγα λόγια, ότι, ναι μεν καταργούνται, από την μία πλευρά, τα εσωτερικά σύνορα, και έτσι καθιερώνεται η ελεύθερη διακίνηση των φυσικών προσώπων εντός της ΕΕ (αν και με πολλούς αστερίσκους), πλην όμως, από την άλλη, οχυρώνουμε τα εξωτερικά σύνορα. Απέναντι σε ποιους; Απέναντι βεβαίως σε όσους δεν είναι Ευρωπαίοι, λευκοί, χριστιανοί. Αυτοί μπορούν να βουλιάζουν πάνω στις βάρκες και στα σαπιοκάραβα στον πάτο της Μεσογείου. Οι αριθμοί είναι τρομακτικοί, πάνω από τριάντα χιλιάδες άνθρωποι για τις δύο πρώτες δεκαετίες ισχύος της Συμφωνίας του Σένγκεν σύμφωνα με τους μετριοπαθέστερους υπολογισμούς των μη-κυβερνητικών οργανώσεων.

Μαζί λοιπόν με την ΕΕ του πολέμου και του милитарισμού, μαζί την Ευρώπη-φρούριο της ξενοφοβίας και του φονικού ρατσισμού, επιστρέφουμε τώρα και στο γνώριμο σκηνικό της άενης λιτότητας. Τέρμα το διάλειμμα λόγω πανδημίας, που ήταν κυρίως κεύσινανισμός για τους πλούσιους, αν και, όπως λέει η παροιμία, κοντά στον βασιλικό ποτίστηκε κάπως και η γλάστρα. Με το αναθεωρημένο δημοσιονομικό σύμφωνο που εγκρίθηκε τον περασμένο Δεκέμβρη σφραγίζεται η ολική επαναφορά του

ζουρλομανδύα της λιτότητας, της μείωσης των ελλειμάτων και της συμμόρφωσης με τα κριτήρια του Μάαστριχτ. Γιατί συμβαίνει αυτό; Πολύ απλά γιατί αυτό το πλαίσιο δεν είναι συγκυριακό αλλά δομικό. Απορρέει από την νεοφιλελεύθερη μεταλλαγή του κράτους σε κράτος της σταθεροποίησης όπως την ανέλυσε ο Στρέεκ και στην οποία αναφέρθηκα προηγουμένως. Βασικό όχημα αυτής της μεταλλαγής είναι η ΕΕ, κάτι που εξηγεί εξάλλου εν μέρει και το γεγονός ότι η υποτιθέμενα πιο κοινωνική Ευρώπη αναδεικνύεται σε πολύ πιο άτεγκτο θιασώτη νεοφιλελεύθερων πολιτικών από τις ΗΠΑ - αν και πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι ΗΠΑ κατέχουν το αποκλειστικό προνόμιο της κατοχής του παγκόσμιου νομίσματος, που τους παρέχει απεριόριστη σχεδόν δυνατότητα εξωτερικού δανεισμού και σχετική ελευθερία ως προς τους καταναγκασμούς των διεθνών χρηματοπιστωτικών αγορών.

Κεντρικό αιτούμενο, η ανάκτηση εθνικής-λαϊκής κυριαρχίας

Κλείνοντας, λίγα λόγια για το δια ταύτα της ελληνικής συγκυρίας. Εδώ, στο εσωτερικό μέτωπο, έχουμε να αντιμετωπίσουμε μια ιδιαίτερη δυσκολία. Διότι αυτό που έχει οικοδομηθεί στην Ελλάδα μετά από τρία Μνημόνια δεν είναι απλά ένα άθροισμα νεοφιλελεύθερων πολιτικών, όσο δρακόντειες κι αν υπήρξαν και βεβαίως παραμένουν. Είναι ένα καθεστώς, ένα ολόκληρο θεσμικό πλαίσιο που κατοχυρώνουν εκατοντάδες νόμοι, διατάγματα και δεσμεύσεις που τρέχουν για πολλές ακόμη δεκαετίες. Με δύο λόγια έχουμε να κάνουμε με μια μεταλλαγή της ίδιας της μορφής του κράτους. Είμαι βέβαιος ότι αν ζούσε σήμερα ο Πουλαντζάς, το πρώτο πράγμα στην ατζέντα του θα ήταν να αναλύσει τι σηματοδοτεί π.χ. η ΑΑΔΕ ως ένας αυτονομημένος μηχανισμός, που ξεφεύγει από τον έλεγχο του ελληνικού κράτους και του κοινοβουλίου, και τι μας λέει αυτό για τη συνολικότερη μετάλλαξη του κράτους.

Θυμίζω ότι αυτό ήταν το νόημα της έννοιας του «αυταρχικού κρατισμού» που επεξεργάστηκε ο Πουλαντζάς στα τελευταία του κείμενα. Δεν πρόκειται απλά για στροφή προς μια πιο αυταρχική, κατασταλτική και αντιλαϊκή πολιτική αλλά για δομική μετάλλαξη που εγγράφει την αλλαγή των συσχετισμών προς όφελος των κυρίαρχων τάξεων στην ίδια την μορφή του κράτους, τροποποιώντας την υλική του υπόσταση, δηλαδή την σχέση των μηχανισμών και θεσμών που το συγκροτούν. Όταν λοιπόν ακόμα και η στατιστική υπηρεσία έχει ξεφύγει από τον έλεγχο του ελληνικού κράτους, όταν έχουν ιδιωτικοποιηθεί περίπου τα πάντα, όταν η εναπομείνουσα δημόσια περιουσία έχει περάσει στην δικαιοδοσία μιας επίσης εντελώς ανεξέλεγκτης αρχής, καρμπόν αυτής που εκποίησε την περιουσία της Ανατολικής Γερμανίας, τότε είναι νομίζω προφανές ότι έχουμε να κάνουμε με αλλαγή της μορφής του κράτους. Κάποιος που βρίσκεται σε αυτή την αίθουσα έχει μιλήσει για καθεστώς «χρεοδουλοπαροικίας». Ο όρος δεν είναι ιδιαίτερα εύηχος αλλά αναδεικνύει βασικές πλευρές του φαινομένου. Μπορούμε επίσης να ανατρέξουμε στην έννοια της «συσσώρευσης δια της υφαρπαγής» (accumulation by dispossession) που έχει επεξεργαστεί ο μαρξιστής γεωγράφος Ντέιβιντ Χάρβεϊ (David Harvey) για να αναλύσει όψεις του ιμπεριαλισμού της νεοφιλελεύθερης εποχής.

Το κρίσιμο σημείο είναι όμως η κατανόηση των στρατηγικών συνεπειών της παρούσας συνθήκης. Η παγίωση αυτού του καθεστώτος σημαίνει ότι αν θέλουμε να αλλάξουμε ακόμη και τα επιμέρους, ερχόμαστε αναπόφευκτα σε ρήξη με όλο αυτό το πλέγμα. Με μια έννοια, οι επιλογές που έχουμε μπροστά μας είναι σε ευθεία γραμμή με αυτές της προηγούμενης περιόδου: σύγκρουση ή υποταγή, δεν υπάρχει μέση οδός. Εδώ ακριβώς βρίσκεται και η δυσκολία οποιαδήποτε αριστερού σχεδίου, γιατί λόγω του βάθους του τραύματος του 2015, η κοινωνία ξέρει ότι είναι ένα δύσκολο εγχείρημα, που φοβίζει ένα μεγάλο τμήμα της. Ξέρει επίσης ότι ένα τέτοιο εγχείρημα θα την φέρει αντιμέτωπη όχι μόνο με την εγχώρια ολιγαρχία, κάτι ήδη πολύ δύσκολο με βάση τους σημερινούς συσχετισμούς, αλλά και με τις συνασπισμένες άρχουσες τάξεις της Ευρώπης και την συμπυκνωμένη πολιτική τους έκφραση, την ΕΕ. Κάτι που φαντάζει σήμερα ως ένα ανυπέρβλητο εμπόδιο.

Αυτό που μπορεί να σπάσει την σημερινή αίσθηση ανημπόριας και χαμηλών (για να μην πούμε ανύπαρκτων) προσδοκιών, είναι ο συνδυασμός μιας παρέμβασης στο πολιτικό επίπεδο, μιας παρέμβασης ικανής να παρουσιάσει με κατανοητό και συγκεκριμένο τρόπο μία πρόταση ρήξης, και μιας αναθέρμανσης των κοινωνικών μετώπων. Το αίτημα της ανάκτησης εθνικής και λαϊκής κυριαρχίας δεν μπορεί παρά να βρίσκεται στο επίκεντρο μιας τέτοιας πρότασης, πολύ απλά γιατί αποτελεί την βάση της ανατροπής του παγιωμένου μνημονιακού καθεστώτος. Η κατάργηση της ΑΑΔΕ και η επιστροφή του φοροσυλλεκτικού μηχανισμού στο Δημόσιο, η κατάργηση του Υπερταμείου, η δημόσια ιδιοκτησία (με κοινωνικό έλεγχο) του τραπεζικού τομέα και βασικών υπηρεσιών κοινής ωφέλειας, ακόμη και η κατάργηση του Ηρακλή και ο τερματισμός της συντελούμενης γιγαντιαίας μεταφοράς μικρομεσαίας ιδιωτικής περιουσίας σε (κυρίως) ξένα αρπακτικά funds, όλα αυτά δεν είναι μόνο απαραίτητα εργαλεία άσκησης εναλλακτικής οικονομικής πολιτικής. Σημαίνουν επίσης ανάκτηση εθνικής κυριαρχίας και ορίζουν στις παρούσες συνθήκες το περιεχόμενο του αγώνα για τη δημοκρατία και την λαϊκή κυριαρχία που βρίσκεται διαχρονικά στο επίκεντρο της ατζέντας της Αριστεράς.

Οι μαζικότερες φοιτητικές κινητοποιήσεις ενάντια στην ίδρυση ιδιωτικών πανεπιστημίων και την εμπορευματοποίηση της παιδείας δείχνουν ότι στην κοινωνία, και ειδικότερα στις νεότερες γενιές, που δεν έζησαν άμεσα το τραύμα του 2015, υπάρχουν δυνάμεις που αρνούνται στην πράξη το αναπόδραστο της σημερινής κατάστασης. Δείχνουν ότι η φαινομενικά ανυπέρβλητη δυσκολία της συγκυρίας που διανύουμε μπορεί να ανατραπεί διαλεκτικά σε νέα δυνατότητα και ότι στο ερώτημα ρήξη ή υποταγή η απάντηση μπορεί εν τέλει να κριθεί υπέρ της πρώτης επιλογής.

Το Το παραπάνω κείμενο είναι μια ξαναδουλεμένη μορφή της ομιλίας μου στην εκδήλωση «Η Ευρώπη πριν τις ευρωεκλογές» που πραγματοποιήθηκε στις 8 Φεβρουαρίου 2023 από το Meta - Κέντρο Μετακαπιταλιστικού Πολιτισμού - στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Αθηναίων με ομιλητές τον Γιάννη Βαρουφάκη, τον Χάρη Γολέμη και τον υπογράφωντα. Θερμές ευχαριστίες στον Αλέξη Σμυρλή για την απομαγνητοφώνηση.